

Sisäministeriö
Poliisiosasto

Viite: Sisäministeriön poliisiosaston lausuntopyyntö 13.02.2015 SM1522072

LAUSUNTO YKSITYISTÄ TURVALLISUUSALAA KOSKEVISTA ASETUSLUONNOKSISTA

Turvallisuusalan koulutustoimikunta lausuu kannanottonsa viitekohdassa mainitussa lausuntopyynnössä yksilöidyistä asetusluonnoksista. Viitekirjeessä pyydettyä lausuntona turvallisuusalan koulutustoimikunta esittää seuraavaa:

Vartijan ja järjestyksenvalvojan peruskoulutukset

Luonnoksessa sisäministeriön asetukseksi vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutuksesta ja voimankäyttökoulutuksesta sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan vastaavan hoitajan koulutuksesta (jäljempänä myös Koulutusasetus) väliaikaisen vartijan koulutuksen pituus ehdotetaan säilytettävän 40 (nykyisin sama 40 oppituntia) oppituntina ja vartijan koulutuksen pituudeksi on ehdotettu 120 oppituntia (nykyisin 100 oppituntia). Saman asetusluonnoksen perusteella järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen vähimmäisoppituntien määrä lisättäisiin kahdeksalla (8) nykyisestä 32 oppitunnista vähintään 40 oppituntiin.

Asetusluonnoksissa ei ole riittävästi huomioitu perustuslakivaliokunnankin lausunnossaan (PeVL 22/2014) esille nostamaa asiaa, että vartijan lakisääteisen vähimmäiskoulutuksen ja järjestyksenvalvojan lakisääteisen vähimmäiskoulutuksen välillä on suuri määrällinen epäsuhte. Koulutukset ovat myös vähimmäismääriltään liian lyhytkestoisia vaativimpiin ja työturvallisuuden näkökulmasta riskisimpiin tehtäviin. Koulutuksen sisällöstä ei voida tässä kattavasti lausua, koska koulutusten opetussuunnitelmat ehdotetaan jätettäväksi poliisihallituksen myöhemmin vahvistettavaksi.

Turvallisuusalan koulutustoimikunnan käsityksen mukaan koulutusten vähimmäispituuksiin ja vartijan koulutuksen sekä järjestyksenvalvojan koulutusten määrälliseen epäsuhteeseen liittyvät ongelmat johtuvat muun ohella siitä, että vartijan tehtäviä on työn laadun, vaativuuden ja työturvallisuusriskien näkökulmasta laaja skaala. Kaikissa tehtävissä ei tarvita määrällisesti pitkää koulutusta. Tällaisista tehtävistä voisi olla esimerkkinä teollisuusalueen portin vartija. Osa tehtävistä saattaa tulevaisuudessa muodostua erittäinkin vaativiksi, lähentyä luonteeltaan jopa poliisin tehtäviä. Tällaisista tehtävistä voisi esimerkkinä mainita hälytyksenluonteiset henkilön koskemattomuuden suojaamista koskevat tehtävät, joita voitaisiin verrata poliisinkin riskisinä pitämiin kotihälytystehtäviin. Mikäli tällaisia tehtäviä suoritettaisiin poliisista poiketen yksin ja vailla mahdollisuutta saada välittömästi apua, sekä mahdollisesti poliisia heikommilla ennakkotiedoilla kohteesta, tulisi se myös huomioida koulutuksessa. Kun lakisäteiset

vähimmäiskoulutukset ovat olemassa, työnantajalla olisi oikeus vedota niihin osana puolustustaan myös 40 oppitunnin väliaikaisenkin vartijan koulutuksen osalta, mikäli työnantajaa kohtaan esitettäisiin väitteitä esimerkiksi työturvallisuussäännösten laiminlyönneistä.

Järjestyksenvalvontatehtävien osalta (pois lukien tehtävät, joita suoritettaisiin poliisin ja/tai rajavartiolaitoksen apuna) ei edelleenkään hallituksen esityksessä laiksi yksityisiksi turvallisuuspalveluista (HE 22/2014, jäljempänä myös HE) ole alan yritysten elinkeinolupavaatimuksesta huolimatta jaettu ammattitehtävin ja harrastustehtäviin. Neljänkymmenen (40) tunnin vähimmäispituutta voidaan pitää määrältään merkittävänä kymmenille tuhansille järjestyksenvalvontatehtävillä harrastuksenaan tai talkootyönä tekeville henkilöille. Sen sijaan se on käsityksemme mukaan aivan liian vähäinen määrä ammatikseen järjestyksenvalvontatehtäviä esimerkiksi ravintoloissa tai yleisötilaisuuksissa suorittaville ammattilaisille.

Mahdollisesti edellä mainitusta syystä vartioiden ja järjestyksenvalvojien koulutuksessa säilytettäisiin edelleen myös merkittävä, käsityksemme mukaan vääristä perusteista johtuva epäsuhte. Eräissä yksityisen turvallisuusalan vaativimmissa ja vastuullisimmissa tehtävissä, kuten suurten yleisötilaisuuksien turvallisuusjärjestelyissä tai ravintoloiden ja henkilöliikennettä liikennöivien laivojen järjestyksenvalvontatehtävissä pisimmätkin lakisääteiset vähimmäiskoulutukset olisivat 40 tuntia (lisätynä poliisin erikseen niin vaatiessa 12 tunnin voimankäytön lisäkoulutuksella ja voimankäyttövälineitä kannettaessa niitä koskevilla koulutuksilla).

Esimerkiksi suurten yleisötilaisuuksien (Suomessakin järjestetään vuosittain lukuisia yleisötilaisuuksia, joissa yleisön lukumäärä ylittää 10.000 henkilöä ja joissa maailmalla on kuollut turvallisuusjärjestelyjen pettäessä pahimmillaan kymmeniä ihmisiä per tilaisuus) turvallisuusjärjestelyissä vastuullisissa tehtävissä turvallisuusalan yrityksen palveluksessa voisi toimia 40 oppitunnin järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen suorittanut henkilö. Koulutus on määrältään sama, kuin ehdotettu väliaikaisen vartijan koulutus. Väliaikainen vartija saa samalla koulutuksella työskennellä kerran neljän (4) kuukauden jakson, jonka jälkeen hänen on suoritettava lisäosia vartijan peruskoulutuksesta. Vartija ei välttämättä koskaan joudu yhtä vaativiin tehtäviin, millaisina osaa ravintoloiden järjestyksenvalvontatehtävistä ja osaa yleisötilaisuuksien järjestyksenvalvontatehtävistä olisi pidettävä.

HE:ssä ehdotettu lakia selkeyttävän uudistuksen jääminen vajaaksi tavoitteistaan näkyy nyt myös koulutusta koskeissa asetusluonnoksissa. Esimerkiksi samassa turvallisuusalan yrityksen hälytysajoneuvossa (yhdistetyt kiertävät ja hälytyksenluontoiset vartioimistehtävät ja järjestyksenvalvontatehtävät) voisi jatkossa olla sekä vartijoita että järjestyksenvalvojia. Vaikka järjestyksenvalvojat eivät saisivat HE:n mukaan tehdä vartioimistehtäviä, ei laissa liene estettä sille, että he olisivat mukana samassa ajoneuvossa, jos ryhmän tehtäviin kuuluisi myös esimerkiksi ravintoloiden järjestyksenvalvontatehtäviä.

Hätä- ja/tai pakkotilanteissa järjestyksenvalvojat saisivat avustaa vartijoita voimankäytössä. Hyvä puoli ehdotetussa koulutusjärjestelmässä on se, että vartioiden ja järjestyksenvalvojien voimankäyttökoulutus on yhtenäistetty. Huomionarvoista on kuitenkin se, että 40 tunnin järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen suorittanut henkilö tai henkilöt voisivat olla edellä mainitun esimerkkipartion pääasiallisia voimankäyttäjiä. Nykyisin oikeuskäytäntömme on lähtenyt lähes

aina siitä, että käyttäessään voimaa vartija tai järjestyksenvalvoja on ollut hätävarjelutilanteessa. Lainsäätäjän tarkoituksena ei liene se, että vähäisemmän koulutuksensa vuoksi mahdollisesti tuomioistuimessa lievemmän kohtelun saavia järjestyksenvalvoja käytettäisiin jatkossa "voimankäyttöeksperteinä".

Esimiesten koulutuksen puuttuminen

Koulutustoimikunta huomauttaa myös, että ehdotus ei edelleenkään sisällä vartijoiden eikä järjestyksenvalvojen toimintaa johtavien esimiesten koulutusta. Vastaavat hoitajat työskentelevät keskisuurissa ja suurissa vartioimisliikkeissä usein muissa, kuin vartijoiden toimintaa tosiasiallisesti ohjaavissa ja johtavissa tehtävissä. Esimerkiksi poliisilla on sekä kenttäjohtoa että päällystöä koskevat koulutusjärjestelmänsä, joka on todettu varsin toimivaksi malliksi. Vastaavien hoitajien vähimmäiskoulutuksen laajentamista koko Turvallisuusalan erikoisammattitutkinnon laajuiseksi pidämme välttämättömänä.

Vartijan uhkatilanteita koskeva koulutus ja työturvallisuus

Vaikka koulutusten sisällöistä on asetusten esittelymuistioissa vain pääkohdat, on niistä asetusten perustelumuiistioiden perusteella ennakoitavissa muutamia asioita.

Vartijan fyysisen voimankäytön perusteet (nykyinen voimankäyttökoulutuksen yleinen osa (6 oppituntia) siirrettäisiin Koulutusasetuksen perustelumuiiston 4 §:ää koskevien perustelujen perusteella väliaikaisen vartijan koulutuksesta uuteen, uhkatilanteiden hallintaa koskevaan osioon. Samalla todetaan, että voimankäyttövälineitä (teleskooppipatukka (5 oppituntia) ja kaasusumutin (5 oppituntia)) koskevat käyttäjäkoulutukset suoritettaisiin sen yhteydessä. Perustelumuiistiosta saa sen käsityksen, että voimankäyttövälineiden käyttökoulutukset olisi tarkoitus sisällyttää vartijan peruskoulutukseen uuteen uhkatilanteiden hallintaa koskevaan osioon. Tässä tapauksessa voimankäyttökoulutuksen osuus uhkatilanteiden hallintaa koskevasta koulutuksesta olisi perustelumuiiston mukaisesti 16/40 oppituntia.

Vartijan koulutuksen "pidentyminen"

Koulutustoimikunta myös huomauttaa, että vartijoiden lakisääteisen vähimmäiskoulutuksen pituus ei ehdotetulla mallilla pitene 20 oppituntia vaan 10 oppituntia verrattuna vartijaan, joka on suorittanut em. koulutukset voimassa olevan lain mukaisessa koulutusmallissa ($100 + 5 + 5 = 110$ oppituntia). Käsityksemme mukaan myös 24 oppituntia, joka mahdollisesti jäisi voimankäyttövälineiden käyttökoulutuksen jälkeen jäljelle uudesta uhkatilanteiden hallintaa koskevasta osiosta, on aivan liian vähäinen määrä vartijoiden työturvallisuuden mahdollistamiseksi edes osaltaan koulutusteltse. Koulutuksen pituutta tulisikin tältä osin suhteuttaa poliisin koulutukseen, koska HE:ssä ollaan vahvistamassa muun muassa vartioimistehtävien vapaat suorittamistavat ja poistamassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevien tehtävien rangaistavuus rikoslaissa, mitkä olisivat omiaan lähentämään vartijan tehtäviä luonteeltaan nykyisin poliisin tehtäviksi miellettyihin tehtäviin ainakin pidemmällä aikavälillä.

Vartijan ammattitutkinto ja turvallisuusalan peruskoulutus

Vartijan ammattitutkinto (pituus n. 1.5 vuotta) ja turvallisuusvalvojan perustutkinto (pituus 3 vuotta) ovat sekä yksityistä turvallisuusalaa koskevan lain muuttamista koskevassa HE:ssä ja nyt lausunnoilla olevissa asetusluonnoksissa ovat jääneet liian vähäiselle huomiolle. Syytä olisi selvittää, olisiko vartijan ammattitutkinto kokonaisuudessaan ja siihen liittyvät työharjoittelujaksot voinut asettaa joidenkin vaativimpien vartioimistehtävien lakisääteiseksi vähimmäiskoulutusvaatimukseksi. Tällöin myös kyseisten edellä mainittujen koulutusten sisällön vastaavuus ja laatu verrattuna tuleviin tehtäviin olisi arvioitava.

Pollisin ja rajavartiolaitoksen apuna toimivan järjestyksenvalvojan yhdistelmäkoulutus

Vaikka koulutusten sisältöjä ei vielä ole päätetty, todennäköistä on, että HE:ssä ehdotettujen poliisin ja rajavartiolaitoksen apuna toimivien järjestyksenvalvojen koulutus muodostuessaan vartijan ja järjestyksenvalvojan peruskoulutukset yhdistämällä ei ole optimaalinen. Ainakin nykyinen, pääosin sisältönsä yleisötilaisuuksien järjestyksenvalvoille tarkoitettu järjestyksenvalvojan peruskoulutus ei vastaisi niitä koulutustarpeita, mitä HE:n mukaisella poliisin ja rajavartiolaitoksen apuna toimivalla järjestyksenvalvojalla olisi. Asiassa on huomioitava, että kyseisten järjestyksenvalvojen tehtävät ovat laajentuneet yhteiskunnallisesti varsin merkittäville toimialueille, joidenka erityistarpeita yhdistelmäkoulutuksessa ei mitenkään huomioida.

Pollisin säilytystilan tilapäisen vartijan koulutus

Asetusluonnoksessa Valtioneuvoston asetukseksi tilapäistä vartijan tehtävää poliisin säilytystilassa hoitavan vartijan asusta ja koulutuksesta 5 §:ssä ehdotettua vartijan vähimmäiskoulutusta (40 oppituntia ja 40 tuntia harjoittelua) koulutustoimikunta pitää riittävänä edellyttäen, että työ todella tehdään poliisin henkilökunnan ohjauksessa ja että se on perustuslakivaliokunnan lausunnossaan ehdottamin tavoin tilapäistä..

Turvallisuusalan koulutustoimikunnan puolesta

Olli Hautakoski
toimikunnan sihteeri